

Μια υποδειγματική ερμηνεία

Σάββας Πατσαλίδης

Το κτήνος στο φεγγάρι (1995) του αμερικανοπολωνού Ρ. Καλινόσκι, με το οποίο άνοιξε τις εκδηλώσεις της η “Θεατρική Άνοιξη” στο θέατρο Αμαλία, είναι ένα σπάραγμα ψυχής, μια απεικόνιση του δράματος ενός λαού που χρόνια τώρα διεκδικεί τη δικαίωσή του.

Μέσα από το ζευγάρι του Αράμ και της Σέτα, ο Καλινόσκι υφαίνει το οδοιπορικό του γάμου και της ψυχής δύο αρμένιων μεταναστών που σιγά-σιγά ανακαλύπτουν τους εαυτούς τους, την ιστορική τους αλλά και τον έρωτά τους. Και οι δύο θέλουν να κρατήσουν τον γάμο τους ζωντανό. Ωστόσο οι μνήμες, τα αισθήματα ενοχής και ο πόνος της γενοκτονίας τους κρατούν δέσμιους ενός παρελθόντος οδυνηρού και περιοριστικού. Όπως και στον Ο' Νηλ, έτσι και εδώ το παρελθόν διεκδικεί το παρόν και προδιαγράφει το μέλλον. Είναι το περίγραμμα που προ-ορίζει ρόλους και συμπεριφορές, ιδιαίτερα για τον Αράμ, που ζει και αναπνέει μέσα από τα αποκεφαλισμένα φωτογραφικά πορτρέτα των δικών του. Ζει απλώς για να θυμάται πώς δεν έζησαν οι άλλοι. Η επιμονή όμως και η ρεαλιστική φιλοσοφία της γυναίκας του Σέτα θα καταφέρουν στο τέλος να τον απεγκλωβίσουν και να τον επαναφέρουν στον κόσμο των ζωντανών, εμψύχοντας του λίγη αισιοδοξία, αντιστάθμισμα στην απόλυτη απελπισία γύρω από το ξεκλήρισμα της οικογένειάς τους από τους Τούρκους τα χρόνια 1915-23.

Το θέμα φαίνεται πως έχει υπαγορεύσει εν πολλοίς τη μορφή του έργου, που παραπέμπει ευθέως στο θέατρο των Τσέχωφ, Ίψεν, Ο' Νηλ και Ουίλιαμς. Ο Καλινόσκι δεν περιγράφει, μα ούτε και ηθικολογεί, αλλά ερμηνεύει νηφάλια και με γενναιότητα γεγονότα και συμπεριφορές. Αναζητεί αίτια ιστορικών και προσωπικών συμβάντων. Χειρουργεί σώματα και καταστάσεις. Ψυχογραφεί και ψυχολογεί σε μια προσπάθεια να αρθρώσει μέσα από τη σιωπή των δραματικών του προσώπων μια τραγική ιστορία που ποτέ δεν λέχθηκε και ποτέ δεν νομιμοποιήθηκε. Ένα τέτοιο έργο δεν αναπτύσσεται με γραμμικούς τρόπους. Από τη φύση του σύνθετο, απαιτεί κάθετες αναγνώσεις, αποδομητική διάθεση και ποιητική ευαισθησία. Απαιτεί όγκους και καταστάσεις σε σωστή διανομή, ρόλους ολοστρόγγυλους, έξυπνες αντιπαραθέσεις, σωστά ρυθμισμένες κορυφώσεις. Ο Καλινόσκι έχει στα χέρια του ένα θέμα δυνατό που από μόνο του ζητεί

επικίνδυνες ισορροπίες ανάμεσα στο ιστορικό δέος και το καλλιτεχνικό δέον, αναγκαίες φωτοσκιάσεις όλου του σύνθετου συμπλέγματος σχέσεων και συναισθημάτων που καταπλακώνουν και εγκιβωτίζουν την οικογένεια του αρμένιου Αράμ. Διαφορετικά κινδυνεύει να πέσει στην παγίδα της υπεραπλούστευσης, στους ποιητικισμούς και τους μελοδραματισμούς.

Το βέβαιον είναι ότι το έργο έχει μαστοριά. Ωστόσο έχω μείνει με την εντύπωση πως τα κάπως “παλιομοδίτικα” υλικά του κάποια στιγμή εξατμίζονται, προδίδουν την ηλικία τους και τότε κουράζουν. Όλος αυτός ο εφιαλτικός μικρόκοσμος του β' μέρους κάνει διάφορες κοιλιές που θα μπορούσαν να αποφευχθούν εάν ο συγγραφέας περιορίζε τους πλατυασμούς και τις παλινδρομήσεις. Κάπου έδειχνε να χάνει τον έλεγχο επάνω στα πορτρέτα του. Με περισσότερη αίσθηση της σκηνικής οικονομίας το έργο θα μπορούσε να ήταν ένα έξοχο μεγάλο μονόπρακτο. Αλλά και όπως είναι και όπως το σκηνοθέτησε ο Σ. Λιβαθινός δεν παύει να συγκινεί. Ισορρόπησε τις εντάσεις, βρήκε σωστές συγκλίσεις ανάμεσα στο κωμικό και το τραγικό και έφτιαξε σημαίνουσα ατμόσφαιρα με τη βοήθεια των λιτών σκηνικών της Μανωλοπούλου.

Από τις ερμηνείες στέκομαι περισσότερο σ' αυτή τη δαιμόνια ρωσίδα πρωταγωνίστρια Ταμίλλα Κουλίεβα, στον ρόλο της Σέτα, που δίδαξε όχι μόνο ήθος αλλά και μέθοδο. Σπάνια υποκριτική ικανότητα, άνεση, εσωτερικό και εξωτερικό παίξιμο, ανάλογα με τις απαιτήσεις των σκηνικών καταστάσεων, καλά αφομοιωμένο γκέστους, μπρίο, αρμονία λόγου και σώματος, έφερε ολοστρόγγυλο τον “Τσέχωφ” στα καθ' ημάς και κατόρθωσε να ισορροπήσει με τρόπο αξιοθαύμαστο τον πόνο με τη χαρά. Εύγε. Φιλότιμη η προσπάθεια του παρτεναίρ της Δημήτρη Τάρλοου. Σωστή η αφηγηματική φιγούρα του Κυριακίδη κόμισε τα αναγκαία ιστορικά και ψυχικά ψήγματα προς την πλατεία. Αξιέπαινη η προσπάθεια του μικρού Φιλίδη, έπαιξε με τους μεγάλους χωρίς τρακ και “σχολικές” πόζες.

Γενικά μια ευπρεπής παράσταση (μια από τις φετεινές εκπλήξεις στην Αθήνα) που χρωστά το μεγαλύτερο μέρος της επιτυχίας της στην ερμηνεία της Τ. Κουλίεβα.

Αγγελιοφόρος της Κυριακής

1 Ιουνίου 1999